

Міністерство освіти і науки України
Інститут спеціальної педагогіки НАПН України

ПРОГРАМА

Українська мова

для загальноосвітніх навчальних закладів
для дітей з тяжкими порушеннями мовлення

(6-7 класи)

Київ – 2015

Укладач Трофименко Л. І.

Пояснювальна записка

Програму з української мови для загальноосвітніх шкіл для дітей із ТПМ укладено на основі програми для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (2012 р.) відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, впровадженого в частині базової загальної середньої освіти з 1 вересня 2013 р., який ґрунтується на засадах компетентнісного, когнітивно-комунікативного, особистісно зорієнтованого й діяльнісного підходів до навчання, що зумовлює чітке визначення результативного складника засвоєння змісту базової й повної загальної середньої освіти. Зміст програми визначається напрямками та завданнями освітньої галузі «Мови і літератури» в загальноосвітній школі з поєднанням відповідної корекційно-розвиткової роботи, яка враховує особливості мовленнєвого розвитку дітей із ТПМ.

Основою програми навчання є Базовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів, що базується на принципах єдності і варіативності надання усім дітям в Україні однакових стартових умов у здобутті загальної середньої освіти незалежно від типу навчального закладу. Однак, необхідність урахування індивідуальних освітніх запитів учнів із ТПМ та особливості мовленнєвого розвитку учнів з такими патологіями, як алалія, афазія, дизартрія, ринолалія, заїкання зумовила подовження (на 1 рік) терміну навчання дітей цієї категорії та визначення варіативної складової змісту загальної середньої освіти. Це стосується: певного скорочення обсягу базових програмових знань, дещо іншого погодинного розподілу змісту навчального матеріалу, виділення ключових акцентів корекційно-розвиткової роботи. Слід зауважити, що повільніші темпи засвоєння у початковій школі учнями із ТПМ програмового матеріалу за рахунок наявних мовленнєвих порушень та одночасна реалізація корекційного компонента змісту навчання дають змогу на кінець 4 класу сформувати в учнів предметні і процесуальні знання практично на рівні учнів загальноосвітньої школи. Разом з тим, індивідуальні особливості розвитку дітей із ТПМ позначаються на можливостях засвоєння ними більш складного програмового змісту в старших класах. По-перше, це вимагає перегляду погодинного та змістовного співвідношення між освітніми галузями Базового навчального плану (що стосується, зокрема, подовження термінів засвоєння учнями таких навчальних предметів, як математика і українська мова). По-друге, особливості розвитку учнів потребують також врахування специфічних охоронно-педагогічних вимог у процесі їх навчання (поступовості у введенні й застосуванні термінології, уважності при виборі мовного матеріалу, спрощенні вимог до письмових робіт та усних відповідей у залежності від індивідуальних мовленнєвих можливостей, допомоги при узагальненні матеріалу і умовиводах тощо). Розкриття специфіки розвитку дітей із ТПМ та відповідної корекційної спрямованості програмового змісту є актуальним у зв'язку з (часто) відсутністю спеціальної психолого-педагогічної освіти у вчителів, що викладають предметні знання в спеціальних школах.

Недостатній рівень засвоєння понять дітьми з ТПМ природним шляхом та їх переважної орієнтації на образний спосіб переробки інформації обумовлює головний акцент у роботі вчителя. Ним має стати формування в учнів з ТПМ концептуальних знань, що уможливить усвідомлене засвоєння учнями суспільного досвіду. Звісно, на кінець навчання в початковій школі більшість учнів з ТПМ наздоганяють дітей масової школи за рівнем оволодіння мовлення і, зокрема, її лексичної сторони. Однак і в основній школі вчителю слід приділяти особливу увагу роботі з оволодіння учнями з ТПМ системою знань про природу, людину, суспільство, культуру та виробництво (як основи формування загальнонаукової, загальнокультурної, технологічної, комунікативної і соціальної компетентностей).

Основна *мета* навчання української мови полягає у формуванні національно свідомої, духовно багатой мовної особистості, яка володіє вміннями й навичками вільно, комунікативно доцільно користуватися засобами рідної мови — її стилями, типами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо), тобто забезпечує належний рівень комунікативної компетенції.

Відповідно до поставленої мети головними *завданнями* навчання української мови в основній школі є:

- виховання стійкої мотивації й свідомого прагнення до вивчення української мови;
- формування в школярів компетентностей комунікативно доцільно й виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях і сферах спілкування, дотримуючись норм українського етикету;
- ознайомлення з мовною системою й формування на цій основі базових лексичних, граматичних, стилістичних, орфоепічних і правописних умінь і навичок; здатності учня до аналізу й оцінки мовних явищ і фактів;
- формування вмій розрізняти, аналізувати, класифікувати мовні факти, оцінювати їх з погляду нормативності, відповідності ситуації та сфері спілкування; працювати з текстом, здійснювати пошук інформації в різноманітних джерелах, здатності передавати її в самостійно створених висловлюваннях різних типів, стилів і жанрів;
- формування духовного світу учнів, цілісних світоглядних уявлень, загальнолюдських ціннісних орієнтирів, тобто прилучення через мову до культурних надбань українського народу і людства загалом.

Корекційно-розвиткова робота має на меті:

- корекцію слухового (фонематичного) сприймання та на цій основі розрізнення та розпізнавання звуків української мови за їх акустичними, артикуляційними ознаками;
- корекцію зорового гнозису, аналізу, синтезу, просторових уявлень; зорового та рухового контролю;
- корекцію порушень вимови звуків, звукосполучень відповідно до орфоепічних норм української мови;
- корекцію темпоритмічної сторони мовлення, інтонації; розвиток умінь правильного вживання наголосу;
- розвиток лексичної сторони мовлення шляхом розширення різних лексичних категорій, засвоєння нових термінів, уміння користуватися лексичними мовними засобами у різних мовленнєвих ситуаціях;
- корекцію граматичної системи мовлення на основі формування морфологічних та синтаксичних узагальнень, уявлень про морфологічні елементи слова та структуру речення, розвитку функцій словотвору, морфологічного аналізу;
- корекцію зв'язного (діалогічного, монологічного) мовлення на основі розвитку умінь граматично правильно та логічно висловлювати свої думки з метою комунікації та з дотриманням норм літературної української мови, сприймання та відтворення почутого та прочитаного тексту з використанням зорової опори та без неї, за уявленням та уявою, розвитку внутрішнього мовлення;
- формування навичок усвідомленого мовного аналізу як основи для оволодіння і розвитку навичок читання та письма;
- корекція дислексій, дисграфій, дизорфографій.

Навчальний матеріал розподіляється відповідно до курсу української мови для 6-7 класів разом з вимогами до рівнів мовленнєвої, мовної, соціокультурної й діяльнісної компетентностей учнів.

Мовленнєва й мовна лінія є основними, які визначають безпосередній предмет навчання, його структуру, супроводжуються вимогами до рівня мовленнєвої й мовної компетентностей учнів, кількістю годин, що виділяються на їх засвоєння, а дві інші (соціокультурна й діяльнісна (стратегічна) є засобом досягнення *основної освітньої мети* навчання української мови в основній школі.

Відповідно до Державного стандарту, *мовленнєва* лінія забезпечує формування мовленнєвої компетентності шляхом формування та удосконалення вмій і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіюванні, читанні, говорінні, письмі), а також готовності розв'язувати проблеми особистісного і суспільного характеру (*мовленнєва компетентність*).

Призначення *мовної* змістової лінії здійснюється в процесі засвоєння учнями системних знань про мову й формування на їх основі відповідних умінь як засобу пізнання, спілкування, самовираження людини (*мовна компетентність*).

Зміст мовної змістової лінії подається за лінійним принципом, що доповнюється реалізацією системи міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків, які зумовлюють систематичне й різнобічне збагачення словникового запасу й граматичної будови мовлення учнів лексико-фразеологічними, граматичними, стилістичними засобами, удосконалення мовних і мовленнєвих умінь і навичок, умінь користуватися різними лінгвістичними словниками.

Зазначені дві змістові лінії (мовленнєва й мовна) є основними, які визначають безпосередній *предмет навчання*, його структуру, супроводжуються вимогами до рівня мовленнєвої й мовної компетентностей учнів, кількістю годин, що виділяються на їх засвоєння, а дві інші (соціокультурна й діяльнісна (стратегічна) є *засобом* досягнення *основної освітньої мети* навчання української мови в основній школі.

Соціокультурна лінія сприяє формуванню соціокультурної компетентності шляхом засвоєння культурних і духовних цінностей, норм, що регулюють соціально-комунікативні відносини між статями, поколіннями, націями, сприяють естетичному і морально-етичному розвитку учнів. Ця змістова лінія передбачає добір, опрацювання й конструювання тематично й стилістично орієнтованих текстів, що забезпечать розвиток комунікативних умінь і навичок (*соціокультурна компетентність*). *Окремо години на реалізацію цієї змістової лінії не виділяються.*

Діяльнісна (стратегічна) лінія сприяє формуванню діяльнісної компетентності шляхом формування навчальних умінь і навичок, опанування стратегіями, що визначають мовленнєву діяльність, соціально-комунікативну поведінку учнів, спрямовані на виконання навчальних завдань і розв'язання життєвих проблем. Реалізація цієї змістової лінії відбувається у процесі роботи над опрацюванням навчального матеріалу мовної, мовленнєвої й соціокультурної змістових ліній, а також використання засвоєного інтелектуально-операційного й ціннісного змісту інших навчальних предметів. *Окремо години на реалізацію діяльнісної змістової лінії теж не виділяються.*

Внутрішньопредметні зв'язки є засобом зв'язку мовних знань: 1) з лексикою, фразеологією, прислів'ями й крилатими висловами; 2) з граматику (морфологією й синтаксисом); 3) з культурою мовлення й стилістикою; 4) з текстом. Реалізація саме цих зв'язків визначає спрямування мовленнєвого розвитку школярів із ТПМ.

Здійснення практично на кожному уроці внутрішньопредметного зв'язку із лексикою й фразеологією, прислів'ями, приказками й крилатими висловами забезпечує можливість послідовно збагачувати мовлення учнів із ТПМ цими необхідними засобами у залежності від їх індивідуального мовленнєвого розвитку. Важливе значення має також послідовне урізноманітнення граматичної будови мовлення школярів на рівні слова, словосполучення й речення. Загальновизнаною є й потреба в тому, щоб мовлення учнів було правильним не лише в правописному аспекті, а й стилістичному, а також в аспекті мовленнєвої культури. При цьому всі означені рівні та аспекти розвитку мовлення школярів можуть повноцінно реалізуватися лише за умови, якщо вони актуалізуються на найвищому рівні – рівні тексту. Саме на цьому рівні здійснюється вдосконалення вмінь досягати комунікативних цілей, тобто того, що має безпосередній вихід на мовленнєву практику.

Міжпредметні зв'язки забезпечують інтеграцію мови з іншими предметами, активно впливають на розвиток інтелектуальних і моральних якостей особистості, її свідомості й мислення, комунікативних умінь і навичок.

Структура програми

Програмовий зміст навчального предмету представлений нижче в табличній формі, в якій:

- структуровано зміст навчального пріоритетного матеріалу (за темами);
- вказано орієнтовну кількість годин на вивчення кожного з тематичних блоків-розділів разом з уроками узагальнення та тематичного оцінювання навчальних досягнень учнів (учителю надається право коригувати його залежно від методичної концепції та конкретних навчальних ситуацій);

- наведено перелік основних вимог до загальноосвітньої підготовки учнів знань, умінь і навичок учнів, які є об'єктом контролю й оцінювання; розкрито спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати під час вивчення окремих тем.

6 клас

(122 год. - 3,5 год. на тиждень)

(6 год. – резерв годин для використання на розсуд учителя)

Мовленнєва змістова лінія

№ п\п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати
1		<p>Відомості про мовлення</p> <p>Повторення вивченого про мовлення. Загальне уявлення про ситуацію спілкування та її складники: адресат мовлення (той, хто говорить або пише), адресант мовлення (той, до кого спрямоване мовлення), тема та основна думка висловлювання, мета й місце спілкування (практично).</p> <p>Повторення вивченого про текст, його основні ознаки. Структурні особливості тексту: наявність зачину, основної частини й кінцівки, послідовність викладу змісту, використання мовних засобів зв'язку між частинами тексту (повторення). Види зв'язку речень у тексті: послідовний, паралельний (практично).</p> <p>Основні джерела матеріалу для твору і його систематизація (практично). Складний план</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>розпізнає текст, його структурні особливості (зачин, основну частину, кінцівку), послідовний і паралельний види зв'язку речень у тексті, нове й відоме;</p> <p>визначає ситуацію спілкування, її складники;</p> <p>розрізняє стилі (розмовний, художній, науковий, офіційно-діловий) мовлення, сферу їх використання, типи (розповідь, опис приміщення і природи, роздум) і жанри мовлення (оповідання, замітка про вчинки людей, план роботи, оголошення), особливості їх побудови; збирає основні джерела матеріалу для твору;</p>	<p>Удосконалення набутих навичок у процесі мовленнєвої діяльності.</p> <p>Закріплення уявлень та понять про мовлення, його типи, стилі.</p> <p>Закріплення умінь орієнтуватися у висловлюваннях, диференціювати стилі та типи висловлювання.</p> <p>Закріплення понять про текст, умінь орієнтуватися у тексті, його структурних частинах.</p> <p>Розвиток знань про текст, умінь орієнтуватися в його складових частинах, розвиток усвідомленості зв'язків між його частинами.</p> <p>Розвиток розуміння зв'язку речень у тексті, послідовності викладеної в ньому думки.</p> <p>Розвиток навичок монологічного мовлення.</p> <p>Формування умінь користуватися стилями, типами,</p>

	<p>готового тексту; простий план власного висловлення. Повторення відомостей про стилі мовлення. Поняття про офіційно-діловий стиль.</p> <p>Повторення вивченого про типи мовлення. Особливості побудови опису приміщення й природи. Сполучення в одному тексті різних типів мовлення (розповіді й опису, розповіді з елементами роздуму).</p> <p>Жанри мовлення: оповідання, замітка, повідомлення, план роботи, оголошення, особливості їх побудови.</p>		<p>жанрами мовлення з метою комунікації. Формування умінь будувати чіткі (з точним називанням термінів), розгорнуті та повні висловлювання у здійсненні описів, порівнянь, класифікацій й узагальнень об'єктів та явищ, що вивчаються.</p>
2	<p>Види робіт</p> <p>Сприймання чужого мовлення:</p> <p>Аудіювання (слухання-розуміння)</p> <p>Аудіювання текстів діалогічного й монологічного характеру, що належать до таких стилів: розмовного, художнього, офіційно-ділового, наукового; типів: розповідь, опис (зокрема опис приміщення й природи), роздум; жанрів мовлення: оповідання, замітка, стаття, п'єса, вірш, казка, байка, легенда, переказ, пісня; загадка, прислів'я, приказки (об'єднані певною темою).</p> <p>Сприймання під час читання емоційно-</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>розуміє з одного прослухування фактичний зміст висловлювань інших людей (розповіді, лекції, повідомлення тощо), слідує за змістом мовлення та його особливостями (тривалість звучання незнайомих художніх текстів 5-6 хв., текстів інших стилів (також офіційно-ділового) – 4-5 хв.;</p> <p>визначає тему й основну думку, причинно-наслідкові зв'язки, основну й другорядну інформацію, зображувально-виражальні особливості тексту;</p> <p>розрізняє емоційно-оцінну інформацію, прямо виражену в тексті;</p> <p>висловлює за допомогою вчителя ставлення до змісту тексту.</p>	<p>Розвиток слухової уваги, слухового сприймання, слухової пам'яті.</p> <p>Розвиток розуміння сприйнятих на слух текстів діалогічного та монологічного характеру.</p> <p>Формування умінь аналізувати й узагальнювати отримані на слух відомості, розуміти їх значення.</p> <p>Розвиток навичок цілісного сприймання почутого повідомлення, його теми, логіку, мету.</p> <p>Формування сприймання і розуміння емоційно-оцінної інформації, вираженої в тексті.</p> <p>Розвиток розуміння зв'язку речень у тексті, послідовності</p>

		<p>оцінної інформації, прямо вираженої в тексті.</p> <p>Читання мовчки і вголос</p> <p>Читання мовчки текстів діалогічного й монологічного характеру, що належать до стилів: розмовного, художнього, офіційно-ділового, наукового; типів: розповідь, опис (зокрема опис приміщення й природи), роздум; жанрів мовлення: оповідання, замітка, стаття, п'єса, вірш, казка, байка, легенда, переказ, пісня; загадка, прислів'я, приказки.</p> <p>Виразне читання вголос художніх,</p>	<p>Учень (учениця): читає мовчки відповідно до його віку незнайомі тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення зі швидкістю 110-180 слів за 1 хв.; переглядає більші за обсягом тексти, ніж у попередніх класах, швидко знаходячи в них указані вчителем елементи тексту й змісту (виділені спеціальним шрифтом слова, розділові знаки, виноски, кількість абзаців на сторінці тощо, пряму мову й діалог, порівняння, опис чи роздум, висновки тощо), основну й другорядну інформації; осмислює й запам'ятовує найважливіші змістові віхи прочитаного; аналізує структуру тексту, виділяючи в ньому мікротеми; добирає до них заголовки; складає складний план готового тексту; оцінює прочитаний текст з погляду новизни його змісту, виразності мовного оформлення, задуму мовця тощо; висловлює за допомогою вчителя ставлення до змісту тексту.</p> <p>Учень (учениця): читає вголос знайомі</p>	<p>викладеної в ньому думки. Розвиток умінь встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та встановлювати залежності в об'єктах і явищах, що аналізуються.</p> <p>Розвиток умінь читати мовчки. Удосконалення читацьких навичок. Формування прогнозування під час читання. Формування зорових функцій і операцій: уваги, сприймання, пам'яті на графемному матеріалі. Формування розуміння прочитаного. Формування інтелектуальної діяльності (порівняння, узагальнення, співставлення, аналіз) у роботі з текстом, його структурою, обсягом, плануванням. Розвиток пам'яті, спрямування роботи на розширення обсягів змісту прочитаного. Розвиток умінь встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та залежності в об'єктах і явищах, що аналізуються. Формування умінь оцінювати прочитаний текст та висловлювати своє ставлення до прочитаного декількома фразами.</p> <p>Удосконалення читацьких навичок.</p>
--	--	---	--	--

	ділових, науково-популярних текстів, що належать до таких жанрів мовлення, як оповідання, стаття, замітка, п'єса, казка, байка, прислів'я, приказки, загадки (вивчення деяких напам'ять чи близько до тексту для збагачення власного мовлення).	тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення (складніші порівняно з попереднім класом), з достатньою швидкістю (80-120 слів за хв.), плавно, з дикцією відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм; оцінює прочитаний вголос текст (його зміст, форму, задум і мовне оформлення);	Розвиток зорових та слухових функцій та операцій, що входять до навички читання: увага, сприймання, контроль, пам'ять на графемному матеріалі. Розвиток інтонації відповідно до жанрів та стилів мовлення. Розвиток та удосконалення орфоепічних норм мовлення. Формування темпоритмічних засобів мовлення: плавності, сили голосу під час читання. Розвиток умінь оцінювати прочитаний текст.
3	<p>Відтворення готового тексту: Перекази (<i>навчальні і контрольні</i>) за простим і складним планами.</p> <p>Говоріння: Докладні перекази художніх текстів розповідного характеру з елементами опису приміщення, природи. Вибірковий переказ тексту наукового стилю.</p> <p>Письмо: Докладні перекази художніх текстів розповідного характеру з елементами опису приміщення, природи. Вибірковий переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами опису природи.</p>	Учень (учениця): переказує докладно й вибірково (усно й письмово) почуті й прочитані тексти художнього й наукового стилів мовлення обсягом (для докладного переказу 150-200 слів, вибіркового – орієнтовно 250-300 слів) за самостійно складеним простим і складним планами, підпорядковуючи висловлювання темі та основній думці, з дотриманням композиції, мовних, стильових особливостей та авторського задуму; помічає й виправляє недоліки у своєму й чужому мовленні; оцінює текст (його зміст, форму, задум і мовне оформлення).	Формування та розвиток усного мовлення. Розширення словникового запасу, формування граматично правильного оформлення висловлювань. Розвиток слухового сприймання, слухової уваги, слухової пам'яті; слухового контролю за власною та чужою вимовою. Формування умінь переказувати усні та письмові тексти. Розвиток умінь оцінювати прочитаний текст. Формування умінь складати письмовий переказ текстів. Розвиток уміння графічно правильно, плавно записувати слова та речення.

	Докладний переказ тексту художнього стилю із творчим завданням.		Розвиток зорових, рухових функцій та операцій, де провідну роль відіграють зоровий та руховий аналізатори та їх взаємодія.
4	<p>Створення власних висловлювань: Діалогічне мовлення: <i>Діалог</i>, його розігрування відповідно до серії малюнків, запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної з особистими враженнями від певних подій, спостереженнями, обміном думками, життєвим досвідом учнів, етикетного характеру.</p> <p>Монологічне мовлення: Твори (навчальні і контрольні) за простим планом. Говоріння: Твори-описи приміщення та природи на основі особистих вражень у</p>	<p>Учень (учениця): складає й розігрує діалоги певного обсягу (орієнтовно 7-8 реплік для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації спілкування, серії малюнків, запитань, досягаючи комунікативної мети; дотримується норм української літературної мови, правил спілкування; висловлює особисту позицію щодо обговорюваної теми (якщо незгоду з позицією співрозмовника, то так, щоб не образити його), уживає прислів'я й приказки для висновків та узагальнень; оцінює текст (його зміст, форму, задум і мовне оформлення); добирає й систематизує для самостійних висловлювань матеріал на основі різних джерел;</p> <p>Учень (учениця): складає усні й письмові твори (вказаних у програмі видів) за простим планом, обираючи відповідний до ситуації спілкування та задуму стиль мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий); тип мовлення</p>	<p>Розвиток навичок діалогічного мовлення: самостійно ставити запитання до співбесідника, дотримуватися основної змістової лінії, заданої в діалозі, використовувати зразок, стимульний зоровий та слуховий матеріал. Розширення словникового запасу, розвиток граматично правильного оформлення висловлювань у процесі складання усної розповіді з метою комунікації. Розвиток та удосконалення орфоепічних норм мовлення. Розвиток умінь оцінювати текст та інші висловлювання. Розвиток пам'яті, умінь застосовувати набуті мовні знання під час створення мовленнєвої ситуації.</p> <p>Розвиток усного мовлення. Вправляння в створенні усних та письмових текстів, дотримуючись послідовності викладу думки. Формування навичок виразного мовлення: умінь передавати</p>

	<p>художньому стилі.</p> <p>Твір-оповідання за жанровою картиною. Повідомлення на лінгвістичну тему в науковому стилі.</p> <p>Письмо:</p> <p>Твір-опис приміщення на основі особистих вражень у науковому стилі.</p> <p>Твір-опис природи за картиною в художньому стилі.</p> <p>Твір-роздум про вчинки людей на основі власних спостережень і вражень у художньому стилі.</p> <p>Твір-оповідання на основі побаченого.</p> <p>Замітка в газету типу роздуму про вчинки людей.</p> <p>Ділові папери. План роботи. Оголошення.</p>	<p>(зокрема твір-опис приміщення й природи, твір-роздум про вчинки людей), жанри мовлення (оповідання на основі побаченого, повідомлення, план роботи, оголошення), мовні засоби, ураховуючи особливості ситуації спілкування, відповідно до заданої структури (вступ, основна частина, кінцівка), комунікативного завдання; додержується вимог до мовлення й основних правил спілкування; помічає й виправляє недоліки у своєму й чужому мовленні; оцінює текст (його зміст, форму, задум і мовне оформлення).</p>	<p>стиль повідомлення, характер персонажів за допомогою інтонації, дикції з дотриманням норм мовленнєвого етикету та правил спілкування.</p> <p>Розвиток умінь творчо переказувати текст в усній і письмовій формі.</p> <p>Розвиток слухового контролю за вимовою та оформленням власних та чужих висловів.</p>
--	--	--	---

Міжпредметні зв'язки. Інтер'єр і пейзаж у літературному творі; усна характеристика літературного героя; письмовий відгук про невеликий твір (література); переказ текстів наукового стилю (історія, природознавство); усні роздуми на математичні теми (математика); усний опис змісту й художніх засобів творів живопису, які зображують інтер'єр, пейзаж; усна розповідь за змістом жанрової картини про вчинки людей; теплі й холодні кольори; властивості, кольорове багатство доквілля (образотворче мистецтво).

Мовна змістова лінія

№ п\п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати
1		<p>Вступ.</p> <p>Краса і багатство української мови</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>знає засоби милозвучності української мови;</p> <p>знаходить їх у тексті;</p> <p>використовує у власному мовленні;</p>	<p>Розвиток розуміння значення мови як засобу спілкування, її багатства, умінь використовувати у власному мовленні слів та виразів з відповідною інтонацією як риторико-мелодійного засобу мовлення (логічний наголос,</p>

				пауза, темп, мелодика, тембр голосу).
2		<p>Повторення, узагальнення й поглиблення вивченого</p> <p>Словосполучення й речення. Головні члени речення. Просте речення. Звертання, вставні слова, однорідні члени речення в простому реченні. Розділові знаки в простому реченні. Складне речення. Пряма мова. Діалог. Структура тексту: зачин, основна частина, кінцівка; відоме й нове. Тема й основна думка тексту. Види зв'язку речень у тексті: послідовний, паралельний (практично). Типи й стилі тексту. Поняття про офіційно-діловий стиль.</p> <p>Правопис.</p> <p>Розділові знаки в простому реченні. Розділові знаки у складному реченні і при прямій мові й діалозі.</p> <p>Орфограми в коренях, префіксах, суфіксах і на межі значущих частин слова та основ.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки:</p> <p>Лексикологія. Вставні слова, найуживаніші фразеологізми зі звертаннями й вставними словами.</p> <p>Граматика. Частини мови, якими виражаються звертання, вставні члени</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>розрізняє словосполучення й речення, прості й складні речення, типи й стилі мовлення;</p> <p>визначає головне й залежне слово в словосполученні, головні й другорядні члени речення, типи й стилі мовлення;</p> <p>знаходить у реченні вставні слова, звертання та однорідні члени речення;</p> <p>називає частини мови, якими вони виражені;</p> <p>розставляє правильно розділові знаки в простих ускладнених реченнях, складних реченнях;</p> <p>пояснює орфограми й пунктограми за допомогою вивчених правил;</p> <p>знаходить і виправляє орфографічні й пунктуаційні помилки на вивчені правила;</p> <p>будує речення зі звертаннями, вставними словами, однорідними членами речення; із простих речень – складне; речення з прямою мовою; тексти офіційно-ділового стилю та інших стилів;</p> <p>помічає й виправляє порушення вимог до культури мовлення при інтонуванні простих і складних речень, усуває недоліки в змісті, структурі тексту;</p> <p>складає усні й письмові монологічні й діалогічні висловлювання на певну соціокультурну тему відповідно до визначеної комунікативної мети на основі власного життєвого досвіду, використовуючи звертання, вставні слова,</p>	<p>Формування умінь розрізняти словосполучення від речення.</p> <p>Розвиток правильної інтонації відповідно до виду речення та стилів мовлення.</p> <p>Закріплення навичок розпізнавати частини мови за запитаннями, визначенням їх лексико-граматичного значення та істотних ознак.</p> <p>Формування орфографічної пильності щодо використання розділових знаків в простих та складних реченнях, вживання і написання вставних слів, звертання, однорідних членів речення.</p> <p>Розвиток умінь помічати орфограми, пунктограми, виправляти помилки під час їх запису.</p> <p>Закріплення навички написання вивчених орфограм.</p> <p>Розвиток умінь формулювати тему тексту на основі аналізу його змісту.</p> <p>Формування навичок виразного мовлення: уміння передавати стиль повідомлення, його зміст, характер персонажів за допомогою інтонації, дикції з дотриманням норм мовленнєвого етикету та культури мовлення.</p>

	<p>речення. Займенники, сполучники, прислівники, повтори спільнокореневих слів, контекстуальні синоніми як засоби зв'язку речень у тексті.</p> <p>Культура мовлення. Правильне інтонсування простих речень зі звертаннями, вставними словами та однорідними членами речення різних за метою висловлювання. Інтонування складних речень. Засвоєння стандартних висловів, словосполучень в офіційно-діловому стилі.</p> <p>Текст (риторичний аспект) Звертання, вставні слова, однорідні члени речення у власних висловлюваннях на певну тему.</p>	<p>прості й складні речення з прямою й непрямою мовою та діалоги.</p>	
3	<p>Лексикологія. Фразеологія Групи слів за їх походженням: власне українські й запозичені (іншомовного походження) слова. Тлумачний словник української мови. Словник іншомовних слів. Активна й пасивна лексика української мови: застарілі слова (архаїзми й історизми), неологізми. Групи слів за вживанням: загальноживані й стилістично забарвлені слова,</p>	<p>Учень (учениця): Розуміє та усвідомлює основні терміни розділу, їх значення; визначає лексичне значення слова, групи слів за значенням, походженням, уживанням у мові; значення фразеологізмів, прислів'їв, приказок, крилатих висловів; стилістичну роль діалектизмів, професійних слів, термінів, архаїзмів, неологізмів і фразеологізмів у художніх і науково-публіцистичних текстах; розуміє приналежність слова до певної групи лексики; доречно використовує у власному мовленні вивчені</p>	<p>Розвиток розуміння нових термінів, їх значення, уміння адекватно використовувати у власному мовленні. Формування умінь розуміти та вживати слова різних семантичних груп, розрізняти слова різного семантичного забарвлення, стилю. Розвиток розуміння фразеологізмів, прислів'їв, приказок, крилатих висловів, їх значення, стилістичну роль в мовленні. Розвиток умінь користуватися словниками: тлумачним та</p>

	<p>діалектні, професійні слова й терміни, просторічні слова. Офіційно-ділова лексика. Фразеологізми. Поняття про фразеологізм, його лексичне значення. Джерела українських фразеологізмів. Прислів'я, приказки, крилаті вирази, афоризми як різновиди фразеологізмів. Фразеологізми в ролі членів речення. Ознайомлення із фразеологічним словником.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки: Фонетика, орфоенія. Вимова слів іншомовного походження, передача звуків в українській мові. Культура мовлення й стилістика. Доречне вживання вивчених пластів лексики у власному мовленні; визначення їх ролі в текстах різних стилів. Текст (риторичний аспект). Удосконалення умінь і навичок використовувати лексичні групи й фразеологізми, дотримуватися морально-етичних норм у процесі спілкування.</p>	<p>пласти лексики, фразеологізми; складає висловлювання про професію з описом процесів праці (з допомогою вчителя); користується словниками різних типів; складає й розігрує діалоги за певною ситуацією в офіційно-діловому стилі.</p>	<p>іншомовних слів. Розвиток навичок складання усної розповіді (монолог, діалог) в різних стилях з використанням засвоєної лексики, стимулювання їх використання учнем у власному мовленні.</p>
--	---	---	---

Міжпредметні зв'язки. Використання фразеологізмів у художньому творі.

4	<p>Словотвір. Орфографія</p>	<p>Учень (учениця): знає основні способи</p>	<p>Закріплення умінь та навичок творення слів</p>
---	---	---	---

	<p>Змінювання і творення слів. Твірне слово – база для утворення іншого слова.</p> <p>Основні способи словотворення: префіксальний, суфіксальний, префіксально-суфіксальний, безафіксний (відкидання від твірного слова префіксів, суфіксів і закінчення), складання основ (або слів), аббревіатури, перехід слів з однієї частини мови в іншу.</p> <p>Словотвірний ланцюжок.</p> <p>Словотвірний розбір слова. Словотвірний словник.</p> <p>Зміни приголосних при творенні слів: іменників із суфіксом -ин (а) від прикметників на -ський, -цький; буквосполученням -чн- (-ин-). Зміни приголосних при творенні відносних прикметників із суфіксами -ськ-, -цьк-, -зьк- та іменників з суфіксами -ств (о), -ств (о), -цств (о).</p> <p>Складні слова. Сполучні о, е в складних словах.</p> <p>Творення складноскорочених слів.</p> <p>Правопис складних слів разом і через дефіс, написання слів з нів-; правопис складноскорочених слів.</p> <p><i>Внутрішньопредме</i></p>	<p>словотвору; приголосні, що зазнають змін при суфіксальному словотворенні;</p> <p>знаходить їх у слові, правильно проводить зміни;</p> <p>визначає спосіб творення відомих слів, а також поетичних неологізмів;</p> <p>утворює нові слова вивченими способами, словотвірний ланцюжок й словотвірне гніздо;</p> <p>знаходить і пояснює вивчені орфограми в словах;</p> <p>знаходить і виправляє орфографічні помилки на вивчені правила;</p> <p>користується словотвірним та орфографічним словниками;</p> <p>утворює й використовує складноскорочені слова у власному мовленні, правильно узгоджуючи їх із прикметниками й дієсловами;</p> <p>правильно пише й вимовляє складні й складноскорочені слова;</p> <p>складає речення зі словами, що перейшли з однієї частини мови в іншу;</p> <p>редагує деякі тексти, усуваючи недоліки в їх будові, а також у стилістичному використанні засобів словотвору.</p>	<p>різними способами, Удосконалення навичок словотвірного аналізу, розбору слова за будовою.</p> <p>Формування орфографічної пильності щодо написання суфіксів при творенні слів, складних слів разом і через дефіс, написання слів з нів-; правопис складноскорочених слів (аббревіатур).</p> <p>Формування навичок визначати вивчені орфограми, знаходити і виправляти орфографічні помилки на вивчені правила.</p> <p>Розвиток умінь користуватися словотвірним та орфографічним словниками.</p> <p>Удосконалення вимови складних слів, іменників, прикметників із зазначеними суфіксами.</p>
--	--	--	---

	<p>тні зв'язки: Лексикологія й фразеологія. Засвоєння нових слів, утворених різними способами, поетичних неологізмів із художніх творів.</p> <p>Грамматика. Творення самостійних частин мови.</p> <p>Культура мовлення. Вимова та наголошення складних і складноскорочених слів; правильне вживання їх у мовленні з прикметниками й дієсловами. Складні випадки слововживання.</p> <p>Текст (риторичний аспект). Удосконалення вмінь забезпечувати зв'язність тексту, також шляхом використання в ньому спільнокореневих слів.</p>		
5	<p>Морфологія. Орфографія Загальна характеристика частин мови.</p> <p>Іменник Іменник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники – назви істот і неістот (повторення). Іменники загальні й власні, конкретні та абстрактні. Збірні іменники. Рід іменників (повторення). Іменники спільного</p>	<p>Учень (учениця): знає, що вивчає морфологію; морфологічні ознаки іменника, його синтаксичну роль; особливості відмінювання іменників кожної відміни; знаходить іменники в реченні; визначає правильно морфологічні ознаки іменника, належність його до певної відміни й роду іменників; пояснює основні значення відмінків; відмінює іменники; визначає форму іменника в реченні, значення іменникових суфіксів; використовує відмінкові</p>	<p>Формування знань про морфологію. Удосконалення знань про іменник як частину мови, його лексико-граматичного значення, роль, форми, ознаки, особливості вживання. Закріплення навичок розпізнавати іменника. Удосконалення навичок творення іменників різними способами. Удосконалення навичок словотвірного аналізу, розбору слова за будовою. Формування орфографічної</p>

	<p>роду. Число іменників (повторення). Іменники, що мають форми тільки однини або тільки множини. Відмінки іменників, їх значення. Відмінювання іменників. Поділ іменників на відміни й групи. Відмінювання іменників I відміни. Відмінювання іменників II відміни. Особливості відмінювання іменників чоловічого роду в родовому відмінку. Відмінювання іменників III – IV відмін. Незмінювані іменники. Рід незмінюваних іменників. Відмінювання іменників, що мають форму лише множини. Особливості творення іменників. Правопис іменників. Велика буква і лапки у власних назвах. Не з іменниками. Букви -а (-я), -у (-ю) в закінченнях іменників чоловічого роду другої відміни. Букви е, и, і в суфіксах -ечок, -ечк, -ичок, -ичк, -інн (я), -ення (-я), -н (я), -инн (я), -ив (о), -ев (о). Особливості написання іменників у кличному відмінку. Написання й відмінювання чоловічих і жіночих прізвищ, імен по</p>	<p>закінчення іменників I–IV відмін, а також незмінювані іменники та іменники, що вживаються лише у власному мовленні; утворює іменники різними способами; правильно пише іменники з вивченими орфограмами; правильно утворює і пише чоловічі й жіночі прізвища, імена по батькові; знаходить і виправляє орфографічні помилки на вивчені правила; користується орфографічним словником; використовує в мовленні іменники-синоніми та іменники-антоніми, синонімічність відмінкових закінчень, зокрема як засіб милозвучності, кличний відмінок іменників при звертанні, фразеологізми й крилаті вислови, до складу яких входять іменники; усвідомлює роль іменників у досягненні точності, інформативності й виразності мовлення; помічає й виправляє граматичні помилки у використанні іменників; створює тексти на визначену соціокультурну тему (за допомогою вчителя), використовуючи вивчені виражальні можливості іменника й уникаючи помилок, зазначених у програмі.</p>	<p>пильності щодо написання іменників з вивченими орфограмами, орфографічного контролю за написанням орфограм. Формування навичок визначати вивчені орфограми, знаходити і виправляти орфографічні та граматичні помилки на вивчені правила. Удосконалення умінь користуватися орфографічним словником. Розвиток та розширення словникового запасу учнів. Розвиток умінь добирати і використовувати синоніми, антоніми, фразеологізми відповідно до контексту в усному мовленні та на письмі з метою уникання лексичних повторів та як засобу милозвучності та виразності висловів. Формування навички висловлюватися граматично правильними реченнями, створювати та аргументувати свої вислови.</p>
--	--	---	---

	<p>батькові, Правопис складних іменників. Внутрішньопредмені зв'язки: Лексикологія й фразеологія. Засвоєння нових слів на позначення осіб, предметів і явищ, прислів'їв, крилатих висловів. Культура мовлення й стилістика. Використання в мовленні іменників – синонімів, омонімів. Запобігання помилкам у визначенні роду окремих іменників (рояль, зал, рукопис), іменників спільного роду (староста, сирота, бідолаха, листоноша, нероба, сиротина). Уживання відмінкових форм іменників, кличного відмінка при звертанні (земле, Василю, Олено, добродію, батьку). Синонімічність деяких відмінкових закінчень: купив сіль (солі), хліб (хліба), твого ім'я (імені), пас ягнята (ягнят). Текст (риторичний аспект). Залежність точності й ясності висловлення від правильного вживання іменника; уживання «модних» слів (сленгу), іменникових запозичень з інших мов; вибір слова-іменника залежно від стилю й ситуації спілкування.</p>		
--	---	--	--

Міжпредметні зв'язки. Слова з суфіксами зменшувально-пестливого значення й суфіксами згрубілості в художніх творах (література). Велика буква у власних назвах (історія, географія).

6	<p>Прикметник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Групи прикметників за значенням: якісні, відносні, присвійні. Перехід прикметників з однієї групи в іншу. Ступені порівняння якісних прикметників, їх творення. Відмінювання прикметників. Повні й короткі форми прикметники. Прикметники твердої й м'якої груп. Творення прикметників. Перехід прикметників в іменники. Правопис прикметників. Написання прикметників із суфіксами: -еньк-, -есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-, -ськ-, -цьк-, -зьк-. Букви е, о, и в прикметникових суфіксах -ев-(-єв-), -ов-(-йов-, -ьов-), -ин-, -ін-, -ичн-. Зміни приголосних при творенні відносних прикметників за допомогою суфіксів – ськ-, -ств(о), -цьк-, цтв(о), -зьк-, зтв(о). Написання не з прикметниками. Написання -н- і -нн- у прикметниках. Написання складних прикметників разом і через дефіс. Написання прізвищ прикметникової</p>	<p>Учень (учениця): знає морфологічні ознаки прикметника, його синтаксичну роль; знаходить прикметники в реченні; визначає його значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль у реченні; відмінює прикметники твердої й м'якої груп; утворює правильно форми вищого і найвищого ступеня порівняння якісних прикметників; якісні, відносні й присвійні прикметники від інших частин мови за допомогою відомих способів словотвору; складає з ними речення; уживає у власному мовленні; правильно пише прикметники з вивченими орфограмами й пояснює їх, користуючись правилом; знаходить і виправляє помилки в правописі прикметників; усвідомлює роль прикметників у досягненні точності й виразності мовлення; робить аналіз текстів у підручниках літератури, історії, географії, фізики, хімії щодо стилістичної ролі в них прикметників; редагує тексти з метою усунення невинуватих повторів прикметників і заміни їх синонімами; читає й переказує (усно й письмово) тексти з описами природи, приміщення; складає діалоги відповідно до запропонованої ситуації, пов'язаної з особистими</p>	<p>Удосконалення знань про прикметник як частину мови, його лексико-граматичного значення, роль, форми, істотні ознаки, особливості вживання. Закріплення навичок розпізнавати прикметник. Удосконалення навичок творення прикметників різними способами. Удосконалення навичок словотвірного аналізу. Формування орфографічної пильності щодо написання прикметників з вивченими орфограмами. Формування навичок визначати вивчені орфограми, знаходити і виправляти орфографічні та граматичні помилки на вивчені правила. Розвиток умінь добирати і використовувати синоніми відповідно до контексту в усному мовленні та на письмі з метою уникання лексичних повторів та як засобу виразності висловів. Вправлення у складанні діалогу на задану тему.</p>
---	--	---	---

	<p>форми. Внутрішньопрдметні зв'язки: Культура мовлення й стилістика. Використання в мовленні прикметників-синонімів. Правильне вживання в мовленні вищого й найвищого ступенів порівняння прикметників. Лексикологія. Фразеологія. Засвоєння прикметників-означень, фразеологізмів із прикметниками. Прикметники-синоніми та антоніми. Текст (риторичний аспект). Роль прикметників-епітетів у розкритті задуму висловлювання.</p>	<p>враженнями, спостереженнями, а також висловлювання на соціокультурну тему, використовуючи виражальні можливості прикметника.</p>	
<p>Міжпредметні зв'язки. Використання прикметників для точного опису предметів, явищ і подій (географія, історія, ботаніка), епітет, порівняння, метафора (література).</p>			
7	<p>Числівник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Числівники кількісні (на означення цілих чисел, дробові, збірні) і порядкові. Числівники прості, складні й складені. Відмінювання числівників. Творення числівників. Правопис. Буква ь на кінці числівників і перед закінченням у непрямих відмінках. Роздільне написання складених числівників. Написання разом порядкових</p>	<p>Учень (учениця): розуміє загальне значення числівника, його морфологічні ознаки, синтаксичну роль у реченні; знаходить числівники в тексті, розрізняє числівники й прислівники; визначає їх граматичні ознаки; утворює й використовує правильно відмінникові форми числівників; поєднує правильно числівники з іменниками; знаходить вивчені орфограми в числівниках, пояснює їх правилами; помічає й виправляє помилки на вивчені правила;</p>	<p>Удосконалення знань про числівник як частину мови, його лексико-граматичне значення, роль, форми, істотні ознаки, особливості вживання. Закріплення навичок розпізнавати числівник. Удосконалення навичок утворення та використання числівників, узгодження з іменниками. Розвиток уміння розрізняти числівники та прислівники. Формування орфографічної пильності щодо написання числівників</p>

		<p>числівників з - тисячний.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки:</p> <p>Культура мовлення й стилістика.</p> <p>Правильне вживання кількісних числівників з іменниками у всіх відмінках.</p> <p>Уживання числівників для позначення дат, часу (годин).</p> <p>Лексикологія й фразеологія.</p> <p>Засвоєння числівників на позначення дат і годин. Числівники у фразеологізмах; засвоєння таких фразеологізмів.</p> <p>Текст (риторичний аспект).</p> <p>Використання числівників з метою надання текстові переконливості, точності; почуття міри у використанні числівників.</p>	<p>аналізує тексти щодо стилістичної ролі в них числівників;</p> <p>усвідомлює роль числівників у досягненні точності й виразності мовлення;</p> <p>складає речення, висловлення з використанням прислів'їв, крилатих висловів, до складу яких входять числівники;</p> <p>створює діалоги з використанням дат і точного позначення часу, а також усні, письмові висловлення на певну тему, використовуючи виражальні можливості числівників.</p>	<p>з вивченими орфограмами.</p> <p>Формування навичок визначати вивчені орфограми, знаходити і виправляти орфографічні та граматичні помилки на вивчені правила.</p> <p>Розвиток умінь добирати і використовувати фрази, які містять числівники, відповідно до контексту в усному мовленні та на письмі з метою надання висловам лексичної точності та як засобу виразності висловів.</p>
<p>Міжпредметні зв'язки. Правильне використання форм числівників під час читання й усного пояснення задач, прикладів (фізика, математика); використання числівників у відповідях на уроках (історія, географія, хімія).</p>				
8		<p>Займенник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.</p> <p>Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні; питальні й відносні; заперечні; означальні й неозначені (ознайомлення).</p> <p>Відмінювання займенників усіх розрядів. Перехід з однієї частини мови в іншу (займенника в</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>розуміє значення, морфологічні ознаки й синтаксичну роль займенника;</p> <p>знаходить займенники в тексті; визначає їх морфологічні ознаки й синтаксичну роль у реченні;</p> <p>утворює неозначені й заперечні займенники;</p> <p>відмінює правильно всі розряди займенників;</p> <p>правильно визначає розряд займенників <i>його, її, їх</i>;</p>	<p>Удосконалення знань про займенник як частину мови, його лексико-граматичне значення, роль, істотні ознаки, особливості вживання.</p> <p>Закріплення навичок розпізнавати займенник.</p> <p>Розвиток умінь та навичок утворення та використання займенників.</p> <p>Формування орфографічної пильності щодо</p>

		<p>іменник і частку, числівника й прикметника в займенник).</p> <p>Правопис займенників.</p> <p>Приставний н у формах особових і вказівних займенників.</p> <p>Написання разом і через дефіс неозначених займенників.</p> <p>Правопис заперечних займенників.</p> <p>Написання займенників із прийменниками окремо.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки:</p> <p>Культура мовлення і стилістика.</p> <p>Уживання займенників для зв'язку речень у тексті.</p> <p>Використання особового займенника Ви у ввічливому значенні при звертанні до однієї особи.</p> <p>Лексикологія й фразеологія.</p> <p>Засвоєння фразеологізмів, прислів'їв, крилатих висловів, до складу яких входять займенники.</p> <p>Текст(риторичний аспект).</p> <p>Займенники я і ми в спілкуванні.</p>	<p>знаходить вивчені орфограми й пояснює їх;</p> <p>помічає й виправляє помилки в написанні та вживанні займенників;</p> <p>аналізує деякі тексти щодо стилістичної ролі в них займенників;</p> <p>використовує займенники для зв'язку речень у тексті;</p> <p>правильно поєднує займенники з прийменниками;</p> <p>створює монологи й діалоги-роздуми про вчинки людей із використанням виражальних можливостей займенника для розкриття задуму висловлення.</p>	<p>написання займенників з вивченими орфограмами.</p> <p>Формування навичок визначати вивчені орфограми, знаходити і виправляти орфографічні та граматичні помилки на вивчені правила.</p> <p>Розвиток самоконтролю за написаним.</p> <p>Розвиток умінь добирати і використовувати виражальні властивості займенників у фразах відповідно до контексту в усному мовленні та на письмі з метою надання висловам лексичної точності та як засобу виразності висловів.</p>
<p>Міжпредметні зв'язки. Використання займенників у відповідях учнів на уроках історії, географії, літератури, предметах природничо-математичного циклу.</p>				
9		<p>Повторення в кінці року</p> <p>Лексикологія.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>знає основні орфограми у вивчених частинах мови;</p>	<p>Закріплення отриманих знань, умінь і навичок, застосовувати їх всіх</p>

	Словотвір й орфографія. Морфологія й орфографія.	знаходить у тексті й характеризує за граматичними ознаками вивчені частини мови; правильно використовує їх у власному мовленні; знаходить лексичні й граматичні помилки в тексті, виправляє й пояснює їх; складає твори на основі побаченого, почутого з урахуванням тематики соціокультурної змістової лінії.	видах мовленнєвої діяльності. Удосконалення орфографічної пильності щодо написання основних орфограм у вивчених частинах мови.
--	---	--	---

Соціокультурна змістова лінія

Орієнтовний зміст навчального матеріалу			Орієнтовні вимоги до рівня соціокультурної компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати
Сфери відношень	Тематика текстів	Теми висловлювань учнів		
Я і українська мова й література.	Українська мова – основа національної ідентичності.	«Барви українського слова», «Чистіша від сльози вона хай буде».	Учень (учениця): сприймає , аналізує, оцінює прочитані чи почуті відомості і добирає й використовує ті з них, які необхідні для досягнення певної комунікативної мети; використовує українську мову як засіб формування ціннісної позиції щодо громадянського патріотизму, любові до Батьківщини, української природи, почуття гордості за свою країну, поваги до її історії, культури й історичних пам'яток, сімейних цінностей,	Розвиток умінь усно послідовно висловлювати свої думки з використанням наявного рівня мовнорухових можливостей процесі розповіді та переказів про Україну. Виховання усвідомлення про рідну країну, її символи, мови народів. Вправляння у правильній вимові назв міст, свят (у тому числі дитячих), національних звичаїв, розповіданні віршів, прислів'їв про Україну, про українську мову тощо. Корекція мовлення у процесі комунікативних ситуацій. Розвиток
Я і Батьківщина, (її природа, історія)	Етнографічне районування України. Рослинний і тваринний світ рідного краю.	«Барвінковий край», «Рідні краєвиди», «Велична премудра природа».		
Я і національна культура (звичаї, традиції, свята, культура взаємин, українська пісня).	Особливості природного ландшафту України. Сім природних чудес України. Гармонія людини й природи.	«Наша дума, наша пісня не вмре, не загине» (Т.Шевченко), «Мамина пісня», «Ой весна, весна, днем красна», «Про що розповідає старенька хата».		
Я і мистецтво (традиційне й професійне).	Родинно-побутова культура українців. Народна пісня – душа народу.	«Одягни вишиванку».		
Я і ти (члени родини, друзі, товариші).	Колискова. Обрядові пісні. Історія кобзарства в Україні.	«Мережила скатертину».		

<p>Я і ми (родина, класний колектив, народ, людство)</p> <p>Я як особистість.</p>	<p>Кобзарі й лірники. Гумористична й сатирична творчість українського народу. Національне традиційне вбрання українців. Символіка народного костюма. Українська народна архітектура.</p> <p>Художньо-культурна цінність декоративно-прикладного мистецтва. Плетіння, вишивка, ткацтво, килимкарство, кераміка, мереживо тощо.</p> <p>Моя родина, родовід. Родинні цінності, свята й традиції. Мати – берегиня роду. Життя за нормами народної моралі. Етика спілкування. Слово як духовна святиня. Домашні обов'язки. Дружба й товаришування.</p> <p>Світ моїх</p>	<p>«Ой, роде наш красний», «Із замуленого джерела води не нап'єшся». «Люди, з яких я беру приклад», «Любить людей мене навчила мати...» (В.Симоненко).</p> <p>«Пізнай самого себе», «Не одяг прикрашає людину, а добрі справи».</p>	<p>визнання цінності здоров'я свого й інших, оптимізм у сприйманні світу; усвідомлює необхідність бути готовим і здатним дотримуватися морально-етичних норм стосовно дорослих і ровесників у школі, позашкільному житті, дома, суспільно корисній діяльності.</p>	<p>самоконтролю за мовленням у спілкуванні у школі та поза неї. Виховання любові до природи.</p>
---	--	---	---	--

	захопленнь.			
--	-------------	--	--	--

Діяльнісна (стратегічна) змістова лінія

Види загальнонавчальних вмінь	Орієнтовні вимоги до рівня діяльнісної компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати
Організаційно-контрольні	<p>Учень (учениця) <i>самостійно чи за допомогою вчителя:</i></p> <p>визначає мотив і мету власної пізнавальної діяльності;</p> <p>планує діяльність для досягнення мети;</p> <p>здійснює план;</p> <p>оцінює здобутий <i>результат</i> і робить відповідні корективи.</p>	<p>Розвиток умінь:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ставити мету; - планувати свою діяльність під час виконання навчальних вправ, завдань; - оцінювати здобуті результати діяльності; - висловлювати ставлення до виконаної роботи (за допомогою вчителя встановлює критерії та орієнтири оцінки, робить корективи щодо отриманого результату).
Загальнопізнавальні (інтелектуальні, інформаційні)	<p>Учень (учениця) <i>самостійно чи за необхідною допомогою вчителя:</i></p> <p>аналізує мовні й позамовні поняття, явища, закономірності;</p> <p>порівнює, узагальнює їх;</p> <p>виділяє головне з-поміж другорядного;</p> <p>здобуває інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо), здійснює бібліографічний пошук, працює з текстами вивчених типів, стилів і жанрів мовлення;</p> <p>систематизує, зіставляє, інтерпретує готову інформацію;</p> <p>моделює мовні й позамовні поняття, явища, закономірності.</p>	<p>Розвиток мисленнєвих процесів: аналіз, порівняння, узагальнення у процесі отримання інформації та її обговорення.</p> <p>Розвиток слухового, мовно-рухового контролю за власним мовленням у процесі розповідей.</p> <p>Розвиток зв'язного мовлення, темпо-ритмічної сторони мовлення (правильного мовленнєвого дихання, пауз, сили голосу, виразності мовлення) (залежно від індивідуальних вимовних можливостей).</p> <p>Вправління в практичному орієнтуванні у навчальних джерелах.</p> <p>Виховання культури мовлення, поведінки.</p>
Творчі	<p>Учень (учениця) <i>за певною допомогою вчителя чи самостійно, з урахуванням індивідуальних мовленнєвих можливостей:</i></p> <p>уявляє словесно описані предмети і явища;</p> <p>переносить раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію;</p> <p>помічає й формулює проблему в процесі навчання;</p> <p>усвідомлює будову предмета вивчення;</p> <p>робить припущення щодо способу розв'язання певної проблеми;</p>	<p>Розвиток творчого уявлення.</p> <p>Розвиток операції переносу в процесі засвоєння знань та виконання різноманітних лінгвістичних завдань.</p> <p>Розвиток зв'язного мовлення у процесі аргументованих висловів.</p> <p>Розвиток логічного мислення.</p>

	добирає аргументи для його доведення (у нескладних випадках).	
Естетико-етичні	Учень (учениця) (з урахуванням <i>індивідуальних мовленнєвих можливостей</i>): помічає красу в мовних явищах, явищах природи, у творах мистецтва, у вчинках людей і результатах їхньої діяльності; критично оцінює свої вчинки, узгоджує їх із загальнолюдськими моральними нормами; виявляє готовність і здатність творити добро словом і ділом.	Вправління в створенні зв'язних висловлювань у процесі виконання різноманітних лінгвістичних завдань. Формування почуття прекрасного в мовних явищах, явищах природи, мистецтві, вчинках і звершеннях людей, привертання уваги до словесних виразів в усних і письмових висловлюваннях. Розвиток умінь критично ставитись до своїх вчинків.

7 клас

(88 год. 2,5 год. на тиждень)

(3 год. – резерв годин для використання на розсуд учителя)

Мовленнєва змістова лінія

№ п\п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати
1		Відомості про мовлення Повторення вивченого про текст, його структурні особливості, мовні засоби зв'язку речень у тексті. Мікротема тексту (практично). Повторення вивченого про стилі мовлення. Поняття про публіцистичний стиль. Складний план власного висловлювання (практично). Різновиди читання: ознайомлювальне, вивчальне, переглядове. Ознайомлювальне читання (практично). Повторення вивченого про типи мовлення. Особливості побудови опису зовнішності людини, опису дій, роздуму дискусійного характеру. Жанри мовлення: оповідання, замітка,	Учень (учениця): розпізнає текст, його структурні особливості, загальні мовні засоби міжфразного зв'язку в тексті (службові і вставні слова, єдність видо-часових форм дієслів-присудків, займенники, числівники); визначає ситуацію спілкування, стилі мовлення (розмовний, художній, науковий, офіційно-діловий, публіцистичний); типи (розповідь, опис зовнішності людини, процесу праці, роздум дискусійного характеру); жанри (оповідання, замітка, розписка), особливості їх побудови; знаходить і виправляє стилістичні помилки.	Удосконалення знань про текст, його структуру, орієнтування в ньому. Розвиток умінь створювати оригінальний текст певного стилю, практично створювати план власної розповіді. Розвиток умінь та навичок висловлюватись виразно, доречно, економно, виявляти багатство лексичних і граматичних засобів аргументувати висловлені тези, дотримуватись норм літературної мови. Розвиток слухової, зорової уваги до наявних помилок в усній та письмовій розповіді, умінь самостійно їх виправляти. Розвиток умінь читати плавно, з правильною дикцією, відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм; виражати з допомогою

		розписка, особливості їх побудови. Стилістична помилка (практично).		темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, стилю тексту, авторський задум.
2		<p align="center">Види робіт</p> <p><u>Сприймання чужого мовлення:</u> <i>Аудіювання (слухання-розуміння)</i></p> <p>Сприймання на слух прямо не вираженої емоційно-оцінної інформації, розрізнення на слух відомої й нової інформації, поділ прослуханого тексту на частини, розуміння логічного й емоційно-оцінного компонентів його змісту.</p> <p><i>Слухання-розуміння</i> текстів діалогічного й монологічного характеру, що належать до таких стилів: художнього, наукового, офіційно-ділового, публіцистичного, розмовного; типів: розповідь, опис, роздум (зокрема опис зовнішності людини, опис дій); жанрів мовлення: оповідання, стаття, нарис, замітка, п'єса, казка, пісня, легенда, переказ, байка, загадка, прислів'я, приказки (об'єднані певною темою).</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>розуміє з одного прослухування фактичний зміст незнайомого тексту, тему та основну думку (тривалість звучання художнього тексту обсягом 600-700 слів – 6-7 хв., інших стилів обсягом 500-600 слів (також публіцистичного) – 5-6 хв.);</p> <p>прогнозує зміст висловлювання за формулюванням теми, поданим планом;</p> <p>розуміє і виокремлює ключові слова й записує їх у процесі слухання;</p> <p>розрізняє прямо не виражену в тексті емоційно-оцінну інформацію; спеціальні засоби для виділення основних положень тексту; відому й нову інформацію;</p> <p>визначає основну й другорядну інформацію, причинно-наслідкові зв'язки, зображувально-виражальні засоби в текстах (складніших порівняно з попередніми класами);</p> <p>складає простий план почутого;</p> <p>оцінює прослухане, співвідносячи його із задумом мовця, своїм життєвим досвідом.</p>	<p>Розвиток слухового сприймання, слухової пам'яті, слухової уваги, уміння утримувати в пам'яті зміст прослуханого тексту.</p> <p>Розвиток розуміння змісту, теми і основної думки висловлювання, виражально-зображувальних засобів прослуханого твору, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.</p> <p>Розвиток мислительних процесів (аналіз, синтез) при складанні простого плану почутого.</p> <p>Розвиток уявлення під час слухання та сприймання текстів.</p> <p>Розвиток умінь давати оцінку прослуханому.</p> <p>Активізація та збагачення словникового запасу у процесі вираження оцінки прослуханого, власних суджень, думок.</p>
		<i>Читання мовчки і вголос</i> Читання мовчки текстів діалогічного й монологічного характеру, що належать до таких	<p>Учень (учениця):</p> <p>читає мовчки відповідно до їхнього віку незнайомі тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення зі</p>	<p>Розвиток умінь читати мовчки.</p> <p>Удосконалення читацьких навичок.</p> <p>Формування прогнозування</p>

	<p>стилів: художнього, наукового, офіційно-ділового, публіцистичного, розмовного; типів мовлення: розповідь, опис, роздум (зокрема опис зовнішності людини, опис дій, роздум дискусійного характеру); жанрів: оповідання, стаття, нарис, замітка, п'єса, казка, пісня, легенда, переказ, байка, загадка, прислів'я, приказки.</p> <p>Ознайомлювальне читання (практично).</p> <p>Виразне читання вголос художніх, науково-популярних, публіцистичних текстів, що належать до таких жанрів мовлення, як оповідання, п'єса, стаття, нарис, замітка, переказ, легенда, байка, вірш, пісня, прислів'я, усмішки (вивчення деяких напам'ять або близько до тексту для збагачення власного мовлення).</p>	<p>швидкістю 120-210 слів за хв.;</p> <p>користується з певною метою залежно від мовленнєвої ситуації ознайомлювальним видом читання (відшуковує потрібну інформацію, читаючи заголовки, назву, анотацію, початок, кінцівку, окремі фрагменти тексту, орієнтується в його композиції, виділяє ключові слова, основну й другорядну інформацію, ділить текст на змістові частини, максимально повно охоплює дібраний матеріал);</p> <p>складає складний план прочитаного;</p> <p>визначає причинно-наслідкові зв'язки, зображувально-виражальні особливості тексту;</p> <p>оцінює прочитане (його зміст, форму, авторський задум і мовне оформлення).</p> <p>Учень (учениця):</p> <p>виразно читає вголос знайомі тексти (складніші порівняно з попередніми класами) різних стилів, типів і жанрів мовлення з достатньою швидкістю (80-120 слів за хв.), плавно, з гарною дикцією відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм, виражає з допомогою темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, авторський задум;</p> <p>оцінює прочитаний уголос текст (його зміст, форму, задум і мовне оформлення).</p>	<p>під час читання.</p> <p>Формування зорових функцій і операцій: уваги, сприймання, пам'яті на графемному матеріалі.</p> <p>Формування розуміння прочитаного.</p> <p>Формування інтелектуальної діяльності (порівняння, узагальнення, співставлення, аналіз) у роботі з текстом, його структурою, обсягом, плануванням.</p> <p>Розвиток пам'яті, спрямування роботи на розширення обсягів змісту прочитаного.</p> <p>Розвиток умінь встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та залежності в об'єктах і явищах, що аналізуються.</p> <p>Формування умінь оцінювати прочитаний текст та висловлювати своє ставлення до прочитаного декількома фразами.</p> <p>Удосконалення читацьких навичок.</p> <p>Розвиток зорових та слухових функцій та операцій, що входять до навички читання: увага, сприймання, контроль, пам'ять на графемному матеріалі.</p> <p>Формування операцій прогнозування, слухового контролю під час читання уголос.</p> <p>Розвиток та удосконалення орфоепічних норм мовлення.</p> <p>Формування темпоритмічних засобів мовлення: плавності, сили голосу під час читання, інтонації відповідно до жанрів та</p>
--	--	---	---

				<p>стилів мовлення.</p> <p>Розвиток умінь оцінювати прочитаний текст, оцінювати прочитаний текст, задум автора та висловлювати своє ставлення до прочитаного доступними фразами.</p>
3		<p><u>Відтворення готового тексту:</u> Перекази за простим і складним планами. Говоріння: Докладний переказ розповідного тексту художнього стилю з елементами опису зовнішності людини. Докладний переказ тексту публіцистичного стилю мовлення. Стислий переказ тексту наукового стилю. Письмо: Докладні перекази розповідного тексту з елементами опису зовнішності людини в художньому стилі й тексту-роздуму дискусійного характеру. Стислий переказ розповідного тексту з елементами опису дій в художньому стилі.</p>	<p>Учень (учениця): переказує докладно й стисло (усно й письмово) прослухані й прочитані тексти художнього, наукового й публіцистичного стилів мовлення обсягом (для докладного переказу 200-250 слів, стислого – у півтора рази більше), підпорядковуючи висловлювання темі й основній думці, з урахуванням комунікативного завдання, композиції, мовних, стильових особливостей та авторського задуму, за самостійно складеним простим і складним планами; оцінює текст (його зміст, форму, авторський задум і мовне оформлення).</p>	<p>Формування та розвиток усного мовлення. Активізація та розширення словникового запасу, розвиток граматично правильного оформлення висловлювань. Формування умінь встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та залежності в об'єктах і явищах, що аналізуються. Формування умінь оцінювати прослуханий або прочитаний текст. Розвиток слухового контролю за власною та чужою вимовою шляхом зіставлення правильної вимови педагога. Розвиток умінь докладно переказувати текст в усній і письмовій формі. Формування умінь зосереджувати увагу на темі висловлювання, здійснювати аналіз основної думки, робити висновки про текст. Формування орфографічної грамотності, уміння застосовувати набуті знання.</p>
4		<p><u>Створення власних висловлювань:</u> Діалогічне мовлення: Діалог, який доповнює почутий або прочитаний текст, його розігрування відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної з характеристикою людей; діалог дискусійного характеру.</p>	<p>Учень (учениця): складає діалог за зразком, поданим початком або закінченням, діалоги до монологічних текстів, доповнює відсутні репліки в поданому діалозі; розігрує діалог (орієнтовно 8-10 реплік для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації спілкування, досягаючи комунікативної мети, аргументуючи</p>	<p>Формування усного мовлення: навичок зв'язного мовлення, розширення словникового запасу, розвиток граматично правильного оформлення висловлювань у процесі складання усної розповіді з метою комунікації. Формування та удосконалення орфоепічних норм мовлення, навичок використання норм української літературної</p>

	<p>Монологічне мовлення: Твори за простим і складним планами. Говоріння: Твір-опис зовнішності людини в художньому стилі. Твір-опис дій на основі власних спостережень (у формі інструкцій або настанов, керівництва до виконання певних дій). Твір-роздум дискусійного характеру публіцистичного стилю. Письмо: Твір-опис зовнішності людини за картиною в художньому стилі. Твір-опис дій, виконуваних автором в художньому стилі (наприклад, приготування обіду, моделювання, малювання, шиття, вишивання тощо). Твір-оповідання за поданим сюжетом. Портретний нарис у</p>	<p>висловлені тези, спростовуючи помилкові висловлювання співрозмовника; додержується норм української літературної мови й правил спілкування; висловлює особисту позицію щодо обговорюваної теми, добираючи цікаві, переконливі аргументи на захист своєї позиції, даючи влучну, дотепну відповідь із використанням прислів'їв і приказок; оцінює текст (його зміст, форму, задум і мовне оформлення).</p> <p>Учень (учениця): складає усні й письмові твори за простим і складним планами, обираючи відповідний ситуації спілкування стиль мовлення (розмовний, художній, науковий, публіцистичний, офіційно-діловий), типи мовлення (зокрема твори-описи зовнішності людини й дій, твір-роздум дискусійного характеру); жанри мовлення (оповідання за поданим сюжетом, портретний нарис, анотація, розписка); мовні засоби відповідно до задуму висловлювання, стилю, типу й жанру мовлення; збирає матеріал для твору; додержується вимог до мовлення й основних правил спілкування; помічає й виправляє недоліки у власному й</p>	<p>мови. Розвиток навичок діалогічного мовлення: самостійно ставити запитання до співбесідника, дотримуватися основної змістової лінії, заданої в діалозі, використовувати зразок, стимульний зоровий та слуховий матеріал. Розвиток умінь оцінювати текст та інші висловлювання. Розвиток слухової уваги, слухової пам'яті, уміння застосовувати набуті мовні знання під час створення мовленнєвої ситуації.</p> <p>Формування та розвиток усного мовлення: навичок зв'язного мовлення, розширення словникового запасу, розвиток граматично правильного оформлення висловлювань у процесі складання усної розповіді з метою комунікації. Вправління в створенні усних та письмових текстів, дотримуючись послідовності викладу думки. Формування навичок виразного мовлення: уміння передавати стиль повідомлення, характер персонажів за допомогою інтонації, дикції з дотриманням норм мовленнєвого етикету та правил спілкування. Розвиток умінь творчо переказувати текст в усній і письмовій формі. Розвиток слухового контролю за вимовою та оформленням власних та чужих висловів.</p>
--	--	---	--

	публіцистичному стилі. Анотація. <i>Ділові папери</i> . Розписка.	чужому мовленні; оцінює текст (його зміст, форму, задум і мовне оформлення).	
--	---	--	--

Міжпредметні зв'язки. Письмова характеристика літературного героя; елементарний аналіз змісту й художніх засобів твору-живопису про подвиг людей; передача динаміки дій (образотворче мистецтво); нариси на суспільну тему (історія).

Мовна змістова лінія

№ п/п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати
1		Вступ Мова – скарбниця духовності народу	Учень (учениця): усвідомлює роль мови в збереженні духовних надбань народу; аргументовано доводить своє твердження з теми уроку.	Формування розуміння ролі мови як засобу вираження думок, в збереженні духовних надбань народу. Розвиток зв'язного мовлення: умінь будувати логічний, аргументований вислів на задану тему.
2		Повторення та узагальнення вивченого Розділові знаки у вивчених синтаксичних конструкціях. Частини мови. Вивчені групи орфограм.	Учень (учениця): розставляє правильно розділові знаки в простому й складному реченнях відповідно до вивчених правил; знаходить у реченні вивчені частини мови, орфограми; визначає належність слова до частини мови, обґрунтовує написання орфограми; виправляє допущені помилки; складає прості й складні речення; читає й переказує тексти з різними видами речень.	Розвиток зорових операцій та функцій (зоровий (буквений гнозис), зорово-просторовий гнозис, зорова увага і пам'ять, зоровий контроль). Формування спрямованості уваги до правильного написання розділових знаків в реченнях відповідно до вивчених правил; орфографічної навички щодо вивчених орфограм. Розвиток умінь висловлювати власні міркування щодо написання орфограм. Формування навичок творчого зв'язного мовлення: переказ з використанням різних видів речень. Розвиток навички читання.
3		Морфологія. Орфографія Дієслово: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: неозначена форма, особові форми, дієприкметник, дієприслівник, безособові форми на -но, -то	Учень (учениця): усвідомлює загальне значення дієслова, його морфологічні ознаки, синтаксичну роль; знаходить дієслово в реченні; визначає його форми, граматичні ознаки, належність дієслова до певної дієвідміни, засоби	Розвиток розуміння значення дієслова як частини мови, його роль, закріплення істотних ознак. Закріплення навичок розпізнавати дієслово за запитаннями, лексико-граматичними ознаками, орієнтуватися в дієвідмінах, знати та використовувати

	<p>(загальне ознайомлення). Неозначена форма (інфінітив) та особові форми. Доконаний і недоконаний види дієслова. Часи дієслова. Теперішній час. Минулий час. Зміна дієслів у минулому часі. Майбутній час. Дієслова I і II дієвідмін. Дієвідмінювання дієслів теперішнього й майбутнього часу. Способи дієслів (дійсний, умовний, наказовий). Творення дієслів умовного й наказового способів. Безособові дієслова. Способи творення дієслів. Правопис дієслів. Не з дієсловами (повторення). Правопис -ться, -шся в кінці дієслів (повторення). Букви е, и в особових закінченнях дієслів I і II дієвідмін (повторення). Буква ь у дієсловах наказового способу. Внутрішньопредметні зв'язки. Лексикологія й фразеологія. Уживання дієслів-синонімів, антонімів у переносному значенні; засвоєння найуживаніших фразеологізмів (зокрема приказок і прислів'їв), крилатих висловів, до складу яких входять дієслова. Фонетика. Орфоенія. Вимова дієслів на -шся, -ться. Чергування приголосних у дієсловах. Синтаксис. Уживання дієслова в ролі різних членів речення. Культура мовлення й стилістика.</p>	<p>творення видових пар дієслів; правильно вимовляє дієслова й пише їх із вивченими орфограмами; аргументує написання орфограм; знаходить і виправляє допущені помилки на вивчені орфографічні правила, а також помилки у формі залежного слова; використовує правильно форми дієслів у мовленні; аналізує випадки використання дієслів із стилістичною метою, визначаючи їх виражальні можливості; конструює речення з дієсловами в усіх часах і особових формах, зокрема в переносному значенні; редагує тексти щодо заміни повторюваних дієслів синонімами, уживання одних дієслів одного способу замість інших; складає й розігрує діалоги відповідно до запропонованої ситуації спілкування, використовуючи з комунікативною метою дієслова у формі одного часу й способу замість іншого; складає усні й письмові висловлювання на певну соціокультурну тему, використовуючи виражальні можливості дієслова, зокрема висловлювання в художньому стилі з дієсловами 2-ї особи однини; ділові папери (інструкцію) з дієсловами у 3 особі множини; усвідомлює роль дієслів у досягненні точності, інформативності й</p>	<p>способи словотвору дієслів. Вправління у правильній вимови звуків мовлення у процесі вимовляння дієслів. Формування спрямованості уваги до вивчених правил; орфографічної навички щодо вивчених орфограм. Формування навички диференціації дієслів від дієприкметників, дієприслівників та їх окремого написання. Розвиток зорового, рухового орфографічного контролю. Розвиток умінь висловлювати власні міркування щодо написання орфограм. Формування умінь складати речення з використанням вивчених граматичних ознак дієслів та їх виражальних можливостей. Формування орфографічної навички шляхом виправлень повторюваних дієслів у написаному тексті. Розвиток навичок діалогічного мовлення з дотриманням основної змістової лінії, заданої у діалозі. Розвиток монологічного усного мовлення: складання розповіді за допомогою зорових та слухових опор на задану тему. Розвиток умінь складати письмове висловлювання з використанням дієслів в художньому стилі. Розвиток зорового контролю за виконанням письмових завдань.</p>
--	--	--	--

	<p><i>Засвоєння дієслівних словосполучень із керованим залежним словом. Уживання одних способів дієслів чи форм певного часу замість інших.</i></p> <p>Текст (риторичний аспект). Складання висловлювань у художньому стилі з дієсловами у 2 ос. однини; ділових паперів (інструкція) з дієсловами у 3 особі множини.</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Метафора, уособлення (література).</p>	<p>виразності мовлення.</p>	
4	<p>Дієприкметник як особлива форма дієслова: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні й пасивні дієприкметники. Творення й відмінювання активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Дієприкметниковий зворот. Безособові дієслівні форми на -но, -то.</p> <p>Правопис дієприкметників. Правопис голосних у закінченнях дієприкметників. Відокремлення комами дієприкметникових зворотів (після означуваного іменника). Правопис голосних і приголосних у суфіксах дієприкметників. Н у дієприкметниках та ни у прикметниках дієприкметникового походження. Не з дієприкметниками.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки:</p> <p>Лексикологія й фразеологія.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>розуміє та усвідомлює загальне значення дієприкметника, його морфологічні ознаки, синтаксичну роль;</p> <p>відрізняє дієприкметник від прикметника;</p> <p>знаходить у реченні дієприкметник і дієприкметниковий зворот, безособові дієслівні форми на -но, -то;</p> <p>визначає дієприкметники активного й пасивного стану; засоби їх творення;</p> <p>пише правильно дієприкметники з вивченими орфограмами;</p> <p>правильно розставляє розділові знаки при дієприкметниковому звороті;</p> <p>пояснює орфограми в дієприкметнику й пунктограми;</p> <p>знаходить і виправляє в реченні помилки на вивчені орфографічні, граматичні й пунктуаційні правила;</p> <p>правильно інтонує речення з дієприкметниковими</p>	<p>Розвиток розуміння значення дієприкметника як частини мови, його роль, категорії, істотні ознаки.</p> <p>Формування умінь диференціювати найуживаніші дієприкметники від прикметників, усвідомлення дієприкметника як особливої форми дієслова.</p> <p>Формування умінь виділяти в реченні дієприкметник та дієприкметниковий зворот, розрізняти стани дієприкметника.</p> <p>Формування орфографічної пильності щодо написання дієприкметника з вивченими орфограмами (голосні у закінченнях, голосні і приголосні у суфіксах, н та подвоєнням приголосних ни, не з дієприкметниками).</p> <p>Формування орфографічної навички щодо виділення дієприкметникового звороту на письмі та використання розділових знаків при його написанні.</p> <p>Вправлення у виявленні та аналізі правописних, дисграфічних помилок.</p> <p>Формування правильної інтонації при виділенні</p>

	<p><i>Дієприкметникові синоніми, антоніми; фразеологізми (приказки й прислів'я), крилаті вислови, до складу яких входять дієприкметники.</i></p> <p>Синтаксис. Пунктуація. Уживання дієприкметників і дієприкметникових зворотів у ролі другорядних членів речення. Розділові знаки при дієприкметникових зворотах.</p> <p>Культура мовлення й стилістика. Правильне використання активних дієприкметників у мовленні. Побудова речень із дієприкметниковими зворотами; синоніміка складних і простих речень із дієприкметниковими зворотами. Синоніміка речень активного й пасивного стану. Використання в мовленні безособових форм на -но, -то.</p> <p>Текст (риторичний аспект). Створення текстів-описів з уживанням дієприкметників і дієприкметникових зворотів.</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Використання дієприкметників як засобу творення образності (література); використання дієприкметників у наукових текстах (історія, географія, біологія, фізика).</p>	<p>зворотами; складає речення з дієприкметниковими зворотами; здійснює їх заміну підрядним реченням (практично); використовує дієприкметники, дієприкметникові звороти, форми на -но, -то, а також фразеологізми, крилаті вислови, до складу яких входять дієприкметники, у власних висловлюваннях, зокрема в текстах-описах на певну соціокультурну тему.</p>	<p>дієприкметникового звороту в усному мовленні. Формування умінь складати речення з дієприкметниковими зворотами, записувати їх з відповідними розділовими знаками. Розвиток умінь складати усне і письмове висловлювання на задану тему з використанням дієприкметників, дієприкметникових зворотів (практично). Розвиток зорового контролю за виконанням письмових завдань.</p>
5	<p>Дієприслівник як особлива форма дієслова: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Вид і</p>	<p>Учень (учениця): розуміє і усвідомлює загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль</p>	<p>Розвиток розуміння значення дієприслівника як частини мови, його роль, істотні ознаки, вид і час. Формування умінь</p>

	<p>час дієприслівників. Дієприслівники недоконаного й доконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот.</p> <p>Правопис дієприслівників. Коми при дієприслівниковому звороті й одиничному дієприслівникові. Не з дієприслівниками. Внутрішньопредметні зв'язки:</p> <p>Лексикологія й фразеологія. Дієприслівникові синоніми й антоніми. Найуживаніші фразеологізми (у т.ч. приказки й прислів'я) з дієприслівниками і дієприслівниковими зворотами.</p> <p>Синтаксис. Пунктуація. Дієприслівники й дієприслівникові звороти в ролі другорядних членів речення. Розділові знаки при дієприслівниковому звороті й одиничних дієприслівниках.</p> <p>Культура мовлення. Правильне вживання дієприслівників у власному мовленні, дотримання інтонації в реченнях із дієприслівниковим зворотом.</p> <p>Текст (риторичний аспект). Використання дієприслівників та дієприслівникових зворотів для зв'язку речень у тексті.</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Використання дієприслівника для створення образності (художня література);</p>	<p>дієприслівника; знаходить дієприслівник, дієприслівниковий зворот у реченні; відрізняє дієприслівник від дієприкметника; визначає граматичні ознаки дієприслівника; пише правильно дієприслівники з вивченими орфограмами; розставляє розділові знаки при дієприслівниках і дієприслівникових зворотах виправляє помилки у вживанні й правописі дієприслівників; правильно будує речення з дієприслівниковими зворотами, інтонує їх. конструює прості речення з дієприслівниками й дієприслівниковими зворотами, замінює їх складними реченнями з підрядними обставинними (практично); читає й переказує тексти з дієприслівниками й дієприслівниковими зворотами; складає монологи й діалоги, використовуючи виражальні можливості дієприслівників і дієприслівникових зворотів.</p>	<p>диференціювати найуживаніші дієприслівники від дієприкметників, усвідомлення дієприслівника як особливої форми дієслова. Формування умінь виділяти в реченні дієприслівник та дієприслівниковий зворот, розрізняти види дієприслівника. Формування орфографічної пильності щодо написання дієприслівника (не з дієприслівниками). Формування орфографічної навички щодо виділення дієприслівникового звороту та використання розділових знаків при його написанні. Вправлення у виявленні та аналізі правописних, дисграфічних помилок. Формування правильної інтонації при виділенні дієприслівникового звороту в усному мовленні. Формування умінь складати речення з дієприслівниковими зворотами, практичне вправлення в їх заміні підрядним реченням. Розвиток умінь складати усне і письмове висловлювання на задану тему з використанням дієприслівників, дієприслівникових зворотів (практично). Розвиток зорового контролю за виконанням письмових завдань.</p>
--	--	--	--

		використання дієприслівника в наукових текстах (історія, географія, біологія, хімія, фізика, математика).		
6		<p>Прислівник, загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Наголос у прислівниках. Розряди прислівників (практично). Ступені порівняння прислівників. Способи творення прислівників.</p> <p>Правопис прислівників Букви <i>н</i> та <i>nn</i> у прислівниках. Не і ні з прислівниками. И та і в кінці прислівників. Правопис прислівників на -о, -е, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання прислівників окремо, разом і через дефіс. Написання прислівникових словосполучень типу: раз у раз, з дня на день... Внутрішньопредметні зв'язки: Лексикологія й фразеологія. Прислівники-синоніми й антоніми; прислівники-омоніми до іменників із прийменниками. Фразеологізми й крилаті вислови з прислівниками Синтаксис. Прислівник у ролі головних і другорядних членів речення. Культура мовлення й стилістика. Правильне наголошування прислівників. Використання</p>	<p>Учень (учениця): розуміє і усвідомлює загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль прислівника; знаходить прислівники в реченні, відрізняючи їх від омонімічних і паронімічних частин мови; визначає його граматичні ознаки; утворює ступені порівняння, практично застосовує правила правопису; правильно наголошує прислівники; помічає й виправляє помилки в правописі прислівників; аналізує й визначає роль прислівника в художніх і наукових текстах; складає речення з прислівниками й мікротексти, використовуючи прислівник для зв'язку речень у тексті; створює усні й письмові висловлювання на певну соціокультурну тему, використовуючи прислівник як виражальний засіб мовлення.</p>	<p>Розвиток розуміння значення прислівника як самостійної частини мови, його роль в різних текстах, істотні ознаки. Формування умінь виділяти в реченні прислівник; розуміти і знати розряди прислівника (практично), способи його творення, ступені порівняння. Формування умінь диференціювати прислівники, іменники, прийменники, прикметники та інші частини мови (практично). Формування орфографічної навички щодо написання прислівників (окремо, разом, через дефіс) (практично). Розвиток умінь виявляти, аналізувати та виправляти правописні, дисграфічні помилки. Формування спрямованості уваги на використання наголосу у прислівниках. Закріплення навичок орфоепічно правильної вимови щодо наголосу у прислівниках. Формування умінь складати речення з прислівниками, практичне вправлення у використанні прислівників для зв'язку речень у тексті. Розвиток умінь створювати усне і письмове висловлювання на задану тему з використанням прислівників (практично). Розвиток зорового контролю за виконанням письмових завдань.</p>

	<p>прислівників як засобу зв'язку речень у тексті й засобу підсилення виразності мовлення.</p> <p>Текст (риторичний аспект). Використання прислівників у текстах художнього й публіцистичного стилів.</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Використання прислівників у художніх і наукових текстах (література, історія, географія, біологія, хімія, фізика).</p>		
7	<p>Прийменник як службова частина мови. Прийменник як засіб зв'язку слів у словосполученні й реченні. Види прийменників за будовою. Непохідні й похідні прийменники.</p> <p>Правопис прийменників. Написання похідних прийменників разом, окремо і через дефіс.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки:</p> <p>Лексикологія й фразеологія Прийменники-синоніми й антоніми.</p> <p>Синтаксис. Прийменниково-іменникові конструкції в ролі членів речення.</p> <p>Культура мовлення й стилістика. Особливості вживання деяких прийменників з іменниками. Прийменники-синоніми як засіб милозвучності мови (в-у, з-зі-із-зо).</p> <p>Текст (риторичний аспект). Використання прийменника в мовленні для відтворення логічних</p>	<p>Учень (учениця): знаходить прийменники в реченні; відрізняє їх від сполучників і часток; правильно поєднує з іменниками; застосовує правила правопису прийменників; знаходить і виправляє помилки в їх правописі; аналізує тексти щодо правильності використання прийменників із відмінковими формами іменників; складає речення з різноманітними прийменниково-іменниковими конструкціями; редагує тексти щодо правильності використання прийменникових засобів милозвучності мовлення.</p>	<p>Розвиток розуміння значення прийменника як службової частини мови, його роль в реченні. Формування знань про похідні і непохідні прийменники, види прийменників за будовою. Формування умінь виділяти в реченні прийменник, диференціювати його від сполучників і часток. Формування орфографічної навички щодо написання прийменників (окремо, разом, через дефіс). Розвиток умінь виявляти, аналізувати та виправляти правописні, дисграфічні помилки при написанні прийменників. Формування умінь складати речення з прийменниково-іменниковими конструкціями. Розвиток мисленневих операцій аналізу, порівняння, контролю при визначенні правильності використання прийменників та редагуванні текстів. Розвиток зорового контролю за виконанням письмових завдань.</p>

	<p>зв'язків. <i>Стилістичне використання повтору прийменника в народнопоетичній творчості.</i></p> <p>Міжпредметні зв'язки. Використання прийменниково-іменникових конструкцій у художніх і наукових текстах (література, історія, географія, фізика, хімія).</p>		
8	<p>Сполучник як службова частина мови.</p> <p>Види сполучників за будовою, походженням, способом використання в реченні.</p> <p>Використання сполучників у простому й складному реченнях: сполучники сурядності й підрядності.</p> <p>Сполучники й сполучні слова.</p> <p>Правопис сполучників.</p> <p>Написання сполучників разом та окремо.</p> <p>Розрізнення сполучників і однозвучних слів.</p> <p>Внутрішньооб'єктні зв'язки:</p> <p>Лексикологія й фразеологія.</p> <p><i>Сполучники-синоніми й антоніми, фразеологізми й крилаті вислови зі сполучниками.</i></p> <p>Синтаксис. <i>Сполучник як засіб зв'язку однорідних членів речення, частин складносурядного й складнопідрядного речень.</i></p> <p>Культура мовлення й стилістика.</p> <p><i>Використання в мовленні сполучників-синонімів.</i></p> <p>Текст (риторичний аспект).</p> <p><i>Використання сполучників для зв'язку</i></p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>знаходить сполучники в реченні;</p> <p>відрізняє їх від прийменників і часток;</p> <p>визначає види сполучників за будовою, способом використання в простому й складному реченнях;</p> <p>правильно пише сполучники; помічає й виправляє помилки в їх написанні;</p> <p>правильно аналізує наукові тексти щодо функції в них похідних складених сполучників;</p> <p>використовує сполучники у власних висловленнях відповідно до функціонального призначення, складаючи прості й складні речення;</p> <p>редагує речення, доцільно замінюючи сполучники синонімічними.</p>	<p>Розвиток розуміння значення сполучника як службової частини мови, його роль в реченні.</p> <p>Формування умінь диференціювати сполучники, прийменники, частки, співзвучні слова.</p> <p>Закріплювати умінь складати прості та складні речення, використовувати в них сполучники.</p> <p>Формування орфографічної навички написання сполучників (окремо, разом).</p> <p>Розвиток умінь виявляти, аналізувати та виправляти правописні, дисграфічні помилки при написанні сполучників.</p> <p>Розвиток мисленневих операцій аналізу, порівняння, при визначенні правильності використання сполучників та редагуванні речень, текстів.</p> <p>Розвиток зорового контролю за виконанням письмових завдань.</p>

		<p>речень у тексті і як засобу створення антитези.</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Використання похідних складених сполучників у наукових текстах (історія, географія, біологія, хімія, фізика, математика).</p>		
9		<p>Частка як службова частина мови. Розряди часток за значенням.</p> <p>Правопис часток (із займенниками й прислівниками) (повторення). Написання часток -бо, -но, -то, -от, -таки. Не, ні з різними частинами мови (узагальнення).</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки: Лексикологія й фразеологія. Частки синоніми й антоніми. Фразеологізми й крилаті вислови з частками.</p> <p>Синтаксис. Частка в спонукальних і окличних реченнях.</p> <p>Культура мовлення. Виразне читання речень із частками.</p> <p>Текст (риторичний аспект). Використання часток для підсилення виразності мовлення.</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Використання часток як виражального засобу в художніх творах (література).</p>	<p>Учень (учениця): знаходить частки в реченні, відрізняє від інших службових частин мови; визначає частки за їх роллю в реченні; правильно пише частки; знаходить і пояснює орфограми в частках за допомогою правил; самостійно знаходить і виправляє помилки в правописі; аналізує тексти щодо використання в них часток як виражального засобу; складає речення з модальними частками; редагує тексти щодо правильності використання модальних часток; створює висловлювання, правильно використовуючи частки.</p>	<p>Розвиток розуміння значення частки як службової частини мови.</p> <p>Формування умінь диференціювати частки та інші службові частини мови.</p> <p>Формування умінь визначати частки відповідно до їх ролі в реченні.</p> <p>Закріплення орфографічної навички написання часток з різними частинами мови (окремо, разом).</p> <p>Формування навички визначати вивчені орфограми, знаходити і виправляти орфографічні помилки на вивчені правила.</p> <p>Розвиток умінь виявляти, аналізувати та виправляти правописні, дисграфічні помилки при написанні часток.</p> <p>Розвиток мисленневих операцій аналізу, порівняння, при визначенні правильності використання часток та редагуванні речень, текстів.</p> <p>Закріплення навичок складання речень з частками.</p> <p>Розвиток зорового контролю за виконанням письмових завдань.</p>
10		<p>Вигук як особлива частина мови.</p> <p>Групи вигуків за значенням.</p> <p>Правопис вигуків. Дефіс у вигуках. Кома і знак оклику при</p>	<p>Учень (учениця): знаходить вигуки в реченні; визначає належність вигуку до відповідної групи за значенням; відрізняє їх від часток;</p>	<p>Розвиток розуміння значення вигуку як особливої частини мови.</p> <p>Розвиток умінь знаходити вигуки в реченні, відрізняти їх від часток.</p> <p>Формування умінь визначати</p>

	<p>вигуках. Внутрішньопрредметні зв'язки: Лексикологія й фразеологія. <i>Найуживаніші фразеологізми (зокрема приказки й прислів'я) з вигуками.</i> Синтаксис. <i>Вигук у ролі головних і другорядних членів речення.</i> Культура мовлення. <i>Правильне читання речень із вигуками.</i> Текст (риторичний аспект). <i>Використання вигуків для надання висловленню експресії й виразності.</i> Міжпредметні зв'язки. <i>Використання вигуків як засобу виразності в художніх творах (література).</i></p>	<p>правильно пише вигуки з орфограмами й розставляє розділові знаки при них; пояснює написання вигуків з орфограмами й пунктограмами; аналізує тексти щодо ролі в них вигуків; виразно читає тексти з вигуками; доречно використовує вигуки у власному мовленні.</p>	<p>належність вигуку до різних груп. Формування орфографічної пильності щодо дефісу у вигуках. Формування навички визначати вивчені орфограми, знаходити і виправляти орфографічні та пунктуаційні помилки на вивчені правила. Розвиток мисленневих операцій аналізу, порівняння, при визначенні правильності використання часток та редагуванні речень, текстів. Закріплення навичок складання речень з вигуками. Закріплення навички виразного читання текстів з вигуками. Формування умінь використовувати вигуки у власному мовленні та виділяти їх за допомогою інтонації.</p>
11	<p>Узагальнення й систематизація вивченого про частини мови, їх правопис і використання в мовленні.</p>	<p>Учень (учениця): визначає в реченні всі частини мови, називаючи їх граматичні ознаки; правильно пише й пояснює орфограми; самостійно помічає й виправляє помилки в усному й писемному мовленні.</p>	<p>Закріплення знань, умінь та навичок з вивчених частин мови. Удосконалення навички написання засвоєних орфограм. Розвиток контролю за виконаними діями.</p>

Соціокультурна змістова лінія

Орієнтовний зміст навчального матеріалу			Орієнтовні вимоги до рівня соціокультурної компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати
Сфери відношень	Тематика текстів	Теми висловлювань учнів		
Я і українська мова й література.	Мова – скарбниця духовності народу.	«Мова – цілюще народне джерело», «Щире слово, добре діло душу й серце обігріло».	Учень (учениця): сприймає, аналізує, оцінює прочитані чи почуті відомості й добирає й використовує ті з них, які необхідні для досягнення певної комунікативної мети;	Розвиток мисленневих операцій: аналізу, синтезу, порівняння, слухового, зорового сприймання, слухового, мовно-рухового контролю на матеріалі прочитаних чи
Я і Батьківщина (її природа, історія).	Формування української народності. Речові пам'ятки	«Минуле свого краю завжди хвилює»,		

<p>Я і національна культура (звичаї, традиції, свята, культура взаємин, українська пісня).</p>	<p>слов'ян, писемні джерела про слов'ян. Людина й природа. Різноманітність флори й фауни в Україні й на Землі. Екологічна культура людини.</p>	<p>«Найкраща вчителька нації – історія», «Вісники старовини», «Роль природи в житті людини», «Знати, щоб оберігати». «Мій обов'язок перед природою».</p>	<p>використовує українську мову як засіб формування ціннісної позиції щодо громадянського патріотизму, любові до Батьківщини, української природи, почуття гордості за свою країну, поваги до її історії, культури й історичних пам'яток, сімейних цінностей, визнання цінності здоров'я свого й інших, оптимізм у сприйманні світу;</p>	<p>почутих відомостей. Розвиток умінь усно послідовно висловлювати свої думки з використанням наявного рівня мовнорухових можливостей процесі розповіді та переказів про Україну.</p>
<p>Я і мистецтво (традиційне й професійне).</p>	<p>Матеріальна й духовна культура східних слов'ян.</p>	<p>«Відгомін минулого». «Наші обереги» «Моя улюблена пісня»</p>	<p>усвідомлює необхідність бути готовим і здатним до дотримуватися морально-етичних норм стосовно</p>	<p>виховання усвідомлення про рідну країну, її символи, мови народів.</p>
<p>Я і ти (члени родини, друзі, товариші).</p>	<p>Культура Київської Русі. Звичаї й традиції рідного краю.</p>	<p>«Прекрасне в моєму житті» «Крашанка і писанка».</p>	<p>дорослих і ровесників у школі, позашкільному житті, дома, суспільно корисній діяльності.</p>	<p>Вправлення у правильному називанні національних звичаїв, розповіданні віршів, прислів'їв про Україну, про українську мову тощо.</p>
<p>Я і ми (класний колектив, народ, людство).</p>	<p>Українське образотворче мистецтво. Малярство. Іконопис. Народний живопис. Народна скульптура.</p>	<p>«Усе дороги й дороги, а до матері – стежка...» (В.Коломієць), «Шануй батька й неньку, то буде тобі скрізь гладенько».</p>		<p>Корекція мовлення у процесі комунікативних ситуацій.</p>
<p>Я як особистість</p>	<p>Шевченко – художник. Родинні виховні традиції українців. Взаємини між чоловіком і жінкою. Народні пісні, приказки й прислів'я про родинно-сімейні стосунки. Друзі сім'ї й мої друзі. Моральні</p>	<p>«Україна – наш спільний дім». «Людина – найвеличніша з усіх істот», «Мій життєвий вибір», «Любіть землю! Любіть працю на землі» (О.Довженко).</p>		<p>Розвиток самоконтролю за мовленням у спілкуванні у школі та поза неї. Виховання любові до рідної країни, людей, її природи, суспільних та культурних явищ, багатств літератури, музики та цінування історичних надбань суспільства.</p>

	<p>цінності чесноти людини (порядність, чесність, доброта, гідність, скромність тощо).</p> <p>Покликання людини пізнавати істину, творити добро, примножувати красу, оберігати рідну природу.</p>	і	–	
--	---	---	---	--

Діяльнісна (стратегічна) змістова лінія

Види загально-навчальних умінь	Орієнтовні вимоги до рівня діяльнісної компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати
Організаційно-контрольні	<p>Учень (учениця) <i>самостійно чи за допомогою вчителя:</i> усвідомлює й визначає мотив і мету власної пізнавальної й життєтворчої діяльності; планує діяльність для досягнення мети, розподіляючи її на етапи; здійснює визначений план; оцінює проміжні й кінцеві <i>результати</i>, робить відповідні корективи.</p>	<p>Розвиток умінь визначати мотив і мету, планувати свою навчальну, життєву діяльність, розділяти її на етапи. Розвиток умінь обирати адекватні шляхи для здійснення плану. Вправління в умінні оцінювати здобуті результати діяльності. Розвиток висловлювань про виконані роботи (за допомогою вчителя встановлює критерії та орієнтири оцінки, робить корективи щодо отриманого результату).</p>
Загальнопізнавальні (інтелектуальні, інформаційні)	<p>Учень (учениця) <i>самостійно чи за необхідною допомогою вчителя:</i> аналізує мовні й позамовні поняття, явища, закономірності; порівнює, узагальнює, конкретизує їх; робить висновки на основі спостережень; виділяє головне з-поміж другорядного; здобуває інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо), здійснює</p>	<p>Розвиток мисленневих процесів: аналіз, порівняння, узагальнення у процесі отримання інформації та її обговорення. Розвиток спостережень, умінь робити висновки в їх результаті. Вправління в умінні здобувати інформацію, в практичному орієнтуванні у навчальних джерелах, в умінні працювати з готовою інформацією. Розвиток зв'язного мовлення, темпо-ритмічної сторони мовлення (правильного)</p>

	<p>бібліографічний пошук, працює з текстами вивчених типів, стилів і жанрів мовлення;</p> <p>систематизує, зіставляє, інтерпретує готову інформацію;</p> <p>моделює мовні й позамовні поняття, явища, закономірності.</p>	<p>мовленнєвого дихання, пауз, сили голосу, виразності мовлення, наголосу) (залежно від індивідуальних вимовних можливостей). Розвиток слухового, мовно-рухового контролю за власним мовленням у процесі розповідей.</p>
Творчі	<p>Учень (учениця) <i>самостійно чи за необхідною допомогою вчителя (з урахуванням індивідуальних мовленнєвих можливостей)</i>:</p> <p>уявляє словесно описані предмети і явища, фантазує на основі сприйнятого;</p> <p>прогнозує подальший розвиток певних явищ;</p> <p>переносить раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію;</p> <p>помічає й формулює проблеми в процесі навчання й життєтворчості;</p> <p>усвідомлює будову предмета вивчення;</p> <p>робить припущення щодо способу розв'язання певної проблеми;</p> <p>добирає аргументи для його доведення;</p> <p>спростовує хибні припущення й твердження.</p>	<p>Розвиток творчого уявлення в процесі усного та письмового опису предметів, явищ.</p> <p>Розвиток логічного мислення.</p> <p>Розвиток операцій прогнозування, переносу в процесі засвоєння знань та виконання різноманітних творчих завдань.</p> <p>Розвиток зв'язного мовлення у процесі аргументованих висловів.</p>
Естетико-етичні	<p>Учень (учениця) <i>(з урахуванням мовленнєвих можливостей)</i>:</p> <p>помічає й цінує красу в мовних явищах, явищах природи, у творах мистецтва, вчинках людей і результатах їхньої діяльності;</p> <p>критично оцінює відповідність своїх вчинків загальнолюдським моральним нормам, усуває помічені невідповідності;</p> <p>виявляє здатність поставити себе на місце іншої людини;</p> <p>усвідомлює й намагається творити добро словом і ділом.</p>	<p>Формування моральних цінностей і орієнтирів особистості, моральної культури і культури поведінки учнів.</p> <p>Формування почуття прекрасного в мовних явищах, явищах природи, мистецтві, вчинках і звершеннях людей.</p> <p>Розвиток умінь критично ставитись до своїх вчинків, помічати і усувати виявлені невідповідності.</p> <p>Вправління в створенні зв'язних висловлювань у процесі виконання різноманітних лінгвістичних завдань.</p> <p>Виховання співчуття, емоційно-позитивного ставлення до природи, до інших людей.</p>